

аналіз причин порівняно низької інноваційної активності вітчизняної економіки приводить до висновку про її глибокий причинно-наслідковий зв'язок з інституційною дефектністю існуючого в Україні *квазі-ринкового економічного середовища*. Останнє є основним бар'єром для реалізації та розвитку інноваційного характеру підприємницької діяльності.

Однією з найвагоміших ознак інституційної дефектності квазі-ринку є його *неконкурентний характер*, оскільки без якісного конкурентного поля немає природних рушіїв та стимулів для інновацій, а численні заклики до них так і залишаються безплідними риторичними вправами. Отже інституційний порядок, сформований у вітчизняній економіці в результаті попередніх інституційних змін, за своїми ознаками є різновидом моделі «економіки обмеженого доступу», за типологізацією Д. Норта, Дж. Уолліса, С. Уебба, Б. Вайнгаста. Ця модель, зокрема, передбачає домінування правлячої коаліції еліт, наділеної *особливими правами обмеження доступу* до основних економічних і політичних ресурсів. У неконкурентній економіці «обмеженого доступу» найвищою є віддача від інвестицій у владу-власність, спрямованих на політико-економічне рентоотримання, яке стає потужною альтернативою конкурентній підприємницькій інноваційній діяльності.

Відтак даний тип інституційного порядку обумовлює принципове переважання ренто-орієнтованого мотиву підприємництва та обмеження його інноваційних стимулів. За таких умов ні держава, ні підприємство інституційно не вмотивовані до системних і крупномасштабних інноваційних інвестицій. Для подолання цього хибного тренду необхідна *політична воля до глибокої системної інституційної трансформації* вітчизняної економіки у напрямі формування ознак економіки *відкритого конкурентного доступу* до ресурсів та результатів їх продуктивного використання, скасування інституційної привабливості корупційного рентопривласнення, забезпечення на основі широкого впровадження реальних конкурентних засад ринку вищої порівняльної привабливості інноваційно-інвестиційного підприємництва.

Степаненко Сергій Васильович,
кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри історії та теорії господарства ДВНЗ
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

СТАНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

Пізнання складних економічних феноменів неможливе без їхнього генезису – дослідження причин та умов виникнення, стадій розвитку. Виключне значення має стадія становлення підприємництва, де зароджується якісно новий тип зв'язків та передумови його розвитку. Наступні стадії генезису характеризують лише

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК РУШІЙНА СИЛА СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ

наростання кількісних змін в підприємстві, зміну зовнішніх умов впливу на його розвиток.

Підприємство виникає одночасно з формуванням ринкової економіки, появою виробничих господарських одиниць що функціонують на засадах приватної власності та суспільного поділу праці. Воно є формою діяльності (руху) принципово нових виробничих економічних організацій, розкриття природи яких є передумовою для розуміння сутності підприємства.

Фундаментальними ознаками підприємницьких виробничих економічних організацій, які доцільно називати підприємствами, є: а) ведення колективної виробничої діяльності на основі поділу праці, що принципово відрізняє їх від індивідуальної діяльності в натуральній економіці; б) добровільне, на засадах найму, об'єднання економічних індивідів для ведення виробничої діяльності з метою реалізації власних та колективних інтересів; в) використання машин в якості технічного базису виробництва що приходить на зміну ручному (ремісничому) типу виробництва попередніх епох; г) функціонування на засадах самоорганізації яка передбачає: незалежне та самостійне ведення господарської діяльності; створення та функціонування організаційного центру; розбудову системи прямих та зворотних зв'язків між організаційним центром і структурними складовими підприємства та зовнішнім середовищем; створення засобів координації, регулювання та стимулювання діяльності персоналу та колективу в цілому.

Сутнісність підприємства полягає у діях організаційного центру виробничих економічних організацій направлених на поєднання трудового потенціалу зайнятих та раціонального вибору і використання техніки й технології виробництва, що забезпечує найкраще співвідношення між витратами та результатами. Дане співвідношення є головним критерієм успішного господарювання та вимірюється показниками продуктивності праці. Якщо взяти до уваги що результати виробництва проявляються у споживанні, то підприємство у виробничих економічних організаціях охоплює і дії, пов'язані з реалізацією товарів, яка в ринковій економіці відображає споживання.

Фещенко Валентина Михайлівна,
доктор економічних наук, професор кафедри історії та
теорії господарства ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»

УКРАЇНСЬКА ЕКОНОМІЧНА ДУМКА ПРО ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА (остання третина XIX – початок XX ст.)

В кінці XIX ст. Україна в межах Російської імперії стає одним з основних центрів промислового виробництва. Спостерігається піднесення важкої,